

Tři sestry

analýza dramatu

„Novelu můžeme považovat za základní Čechovův literární žánr. Avšak novela jako literární útvar měla vlastnosti, které někdy omezovaly jeho tvůrčí záměry a možnosti. V novele vystupovalo malé množství jednajících postav a pro svůj rozměr si nemohl brát za úkol všestrannou psychologickou charakteristiku osob. Čechov měl potřebu širokých uměleckých projevů, chtěl zobrazovat život a nálady celých sociálních vrstev, tyto projevy mu umožnilo drama. První divadelní hrou uvedenou na scéně bylo drama *Ivanov* (1887). Později, s novelistickou prací, vytvořil Čechov ještě řadu dramát, mezi které patří *Lesní muž* (1889), *Racek* (1896), *Strýček Váňa* (1897), *Tři sestry* (1901) a další. Základním tématem těchto her je osud venkovské inteligence, zbavené vážných životních úkolů a perspektiv.“ [1]

(Zmíněné) Čechovovy hry se (často) odehrávají na ruském venkově. Vnitřní strukturní kontrasty a rozpory Čechovových her jsou výrazem základního rozporu společenského: osobní zájmy, touhy a sny (ať úzce soukromé nebo celospolečenského dosahu) se třítí a rozpadají, protože nejsou v souladu s podmínkami tehdejšího společenského zřízení. [2] Všechny postavy touží po lepším životě, ale neumějí svých cílů dosáhnout, nebo k tomu nemají sílu. Hry jsou složeny z nekonečného množství detailů, jejichž vzájemné spojitosti nejsou vždy zřejmé. [3]

Čechovova tvůrčí metoda nespočívá tedy v pouhém střídání vážného a nevážného, sentimentálního a groteskního, ale ve složité souhře a konfrontaci nazíracích a hodnotících postojů, jejichž nositeli jsou jednotlivé dramatické postavy. Příznačným znakem celku, pojatého v takové dramatické objektivitě, je řád disharmonie, nepatřičnosti, nefungování: věci do sebe nezapadají, ušlechtilé záměry se nedaří uskutečňovat, svět nefunguje tak, jak by měl. [4]

Jde vesměs o realismus velké síly typizace a zobecnění lidských charakterů. [5]

„Žánrové vyznění Čechovových her je závislé na scénickém ztvárnění jednotlivých prvků a motivů. Jestliže například oddělíme vážné, dojemné scény od ostrých absurdních „point“ dlouhými pauzami, potlačíme kontrastnost struktury a tím i komický efekt. Naopak jej zvýrazníme vyostřením těchto kontrastů, absurdní pointy pak působí jako „shozy“ citově vypjatých scén. Protože komika má sklon podřizovat a podrobovat si vážné, směřuje taková kontrastně vyhocená interpretace nutně ke komediálnosti.“ [6]

Komická rozpornost se však projevuje i uvnitř jednotlivých dramatických charakterů jako vzdálenost mezi záměrem a výsledkem. Zaměříme-li se na hru *Tři sestry*, můžeme uvést příklad, kdy Tuzenbach stále básní o práci, o níž nikdy ani nezavadil, Irina tuto touhu sdílí, ale je trpce zklamána, když se pokusí ji realizovat na konkrétním místě – v kanceláři u telegrafu. [7]

Hra *Tři sestry* ukazuje nedostatky a zápory (v) tehdejší společnosti, a to ostřeji než ve *Strýčku Váňovi* či *Rackovi*. Tato kritika je vyjádřena (technicky) hojnějším používáním parodie, kontrastu, ironizování postav. Hra formuluje otázku života jako takového i společenského. V závěru zní slova o krásné budoucnosti: „... všechna naše strádání se promění v radost pro ty, kteří budou žít po nás, štěstí a mír nastane na zemi ...“ (Olga objímající obě sestry). [8] Čechov, silněji než kdykoliv dříve, zde vyslovuje touhu po šťastném životě, ale zároveň o to výrazněji ironizuje ty, kteří nejsou schopni jej uskutečnit, tím podtrhuje jejich bezmoc. Tragika přítomnosti a krása snu jsou dva póly, které jako dva základní pilíře nesou hlavní motiv *Tří sester*. Zdá se, jako by Čechov nedbal o to, aby byla překlenuta propast mezi krásným snem a smutnou, ubohou přítomností. [9]

Ve *Třech sestřích* se seznámíme s hlavními postavami, kterými jsou (tři) sestry Irina, Máša, Olga, jejich bratr Andrej, a jeho žena Natálie. Sourozenci mají společný sen, a to vrátit se zpět do Moskvy, kde prožili krásná léta.

Andrej je zamilovaný do Natálie, své budoucí ženy, s níž má později dvě děti. Sam pocituje, že je osamocенý, nemá nikoho, komu by se mohl svěřit. Jediným dvěma lidem, kterým se svěří, co mu leží na srdci, jsou nahluchlý sluha Ferapont a Čebutykin, který mu nijak nepomůže, jen mu sdělí, ať se sbalí a také odejde. Je manipulován svou ženou a postupně na to přichází. Snaží sám sebe přesvědčovat, jak ji miluje a váží si jí. Postupem času však dochází k názoru, že „...něco v ní je, co ji degraduje v takové slepé tupé hovádko. V každém případě to není člověk.“ [10]

Irina, nejmladší ze sester, působí jako naivní, mladá dívka, plná planých nadějí, snažící se proniknout do světa pracujících, který na ní, v den jejího svátku, působí jako něco posvátného, „...Člověk má pracovat, každý má pracovat v potu tváře, ať je to, kdo chce, a jenom v tom spočívá smysl a cíl jeho života, jeho štěstí a jeho radost...“. Zdá se jako by nám ukazovala minulost toho, co se odehrálo u jejich sourozenců, jak se cítili na začátku svého mladistvého života, avšak i ona později propadne znechucení ze světa, který je kolem ní. Cítí prázdnotu a bezcennost ubíhajících dnů „...naprosto nic mě netěší, ale čas letí a člověku se

zdá, že pořád se od pravého, skvělého života vzdaluje, že odchází pořád dál a dál, do jakési propasti. Jsem zoufalá a nechápu, že jsem ještě živá, že jsem ještě nespáchala sebevraždu.“. [11]

Máša se zdá být nešťastná už od začátku. Od svých osmnáctých let je provdaná za Kulygina, profesora na gymnáziu. Přišel jí dříve jako vzdělaný, chytrý a důstojný, ale teď mám na něho opačný názor. Zamiluje se do Veršinina, podplukovníka a velitele baterie, jenž je ženatý a má dvě dcery.

Olga, nejstarší ze sester, má 28 let a je svobodná a bezdětná, učí na dívčím gymnáziu, vzpomíná na čas, kdy ještě žil jejich otec. Ona bere své sestřičky jako malé, je laskavá vůči služce, která byla dříve jejich chůvou. Ta se zdá být nejvíce ovlivnitelná Natašou ze všech svých sester, kvůli ní totiž změní dosavadní povolání a povýší na ředitelku gymnázia, i když jí to vyčerpává mnohem víc a nechtěla jít na toto místo. Je hodná, milá, pracovitá, ale i naivní.

Nataša je nejprve přítelkyní, pak i manželkou Andreje. Zprvu se jeví jako nevinná, skromná a stydlivá dívka, po sňatku se v domě brzy zabydlí a chce změnit, co jí pod ruce přijde, jen aby to bylo podle ní. Chce se stát paní domu a sestry svého manžela uzurpovat a dovést je k tomu, aby opustily jejich společný dům. Docílí svého a stává se paní domu. Svoji drzost skrývá i současně dává najevo. Působí jako další element, který rozvrací rodinu.

Hra má čtyři dějství a děj se odehrává v krajském městě v domě Prozorovových v průběhu několika let. Kompozice je chronologická, ale postavy vzpomínají na minulost, takže se zde objevují i retrospektivní pasáže a díky svým dlouhým monologickým rozpravám, nám postupně odhalují svoji minulost. [12]

Anna Janíčková

Zdroje:

RAJCHIN, David Jakovlevič a Viktor Ivanovič STRAŽEV. *Dějiny ruské literatury*. [Díl] II., Třicátá až devadesátá léta XIX. století. Praha: Svoboda, 1948.

BROCKETT, Oscar G. a Milan LUKEŠ. History of the Theatre. In: *Dějiny divadla*. 8.vyd. Praha: NLN, s.r.o., Nakladatelství Lidové noviny, 2008, s. 948. ISBN 978-80-7106-576-0.

HOŘÍNEK, Zdeněk. *Drama, divadlo, divák*. 3. dopl. vyd. Brno: Janáčkova akademie múzických umění, 2008. ISBN 978-80-86928-46-3.

ČECHOV, Anton Pavlovič. *Hry: A. P. Čechov*. Praha: Československý spisovatel, 1952. Spisy A.P. Čechova.

ČECHOV, Anton Pavlovič a Leoš SUCHAŘÍPA. *Tři sestry*. 2.vyd. Praha: Artur, 2005. ISBN 80-86216-61-6.

Citace:

[1] RAJCHIN, David Jakovlevič a Viktor Ivanovič STRAŽEV. *Dějiny ruské literatury*. [Díl] II., Třicátá až devadesátá léta XIX. století. Praha: Svoboda, 1948. str. 404

[2] HOŘÍNEK, Zdeněk. *Drama, divadlo, divák*. 3. dopl. vyd. Brno: Janáčkova akademie múzických umění, 2008. ISBN 978-80-86928-46-3. str. 64

[3] BROCKETT, Oscar G. a Milan LUKEŠ. History of the Theatre. In: *Dějiny divadla*. 8.vyd. Praha: NLN, s.r.o., Nakladatelství Lidové noviny, 2008, s. 948. ISBN 978-80-7106-576-0. str. 537

[4] HOŘÍNEK, Zdeněk. *Drama, divadlo, divák*. 3. dopl. vyd. Brno: Janáčkova akademie múzických umění, 2008. ISBN 978-80-86928-46-3. str. 64

[5] ČECHOV, Anton Pavlovič. *Hry: A. P. Čechov*. Praha: Československý spisovatel, 1952. Spisy A.P. Čechova. str. 15

[6][7] HOŘÍNEK, Zdeněk. *Drama, divadlo, divák*. 3. dopl. vyd. Brno: Janáčkova akademie múzických umění, 2008. ISBN 978-80-86928-46-3. str. 64

[8][9] ČECHOV, Anton Pavlovič. *Hry: A. P. Čechov*. Praha: Československý spisovatel, 1952. Spisy A.P. Čechova. str. 15

[10] ČECHOV, Anton Pavlovič a Leoš SUCHAŘÍPA. *Tři sestry*. 2.vyd. Praha: Artur, 2005. ISBN 80-86216-61-6. str. 75

[11] ČECHOV, Anton Pavlovič a Leoš SUCHAŘÍPA. *Tři sestry*. 2.vyd. Praha: Artur, 2005. ISBN 80-86216-61-6. str. 8, 59

[12] ČECHOV, Anton Pavlovič a Leoš SUCHAŘÍPA. *Tři sestry*. 2.vyd. Praha: Artur, 2005. ISBN 80-86216-61-6.